

1. Koju vrstu sudske zaštite mogu dobiti u vašoj zemlji kao žrtva povrede ljudskih prava koju je počinilo poduzeće? Ukjučuje li ta zaštita naknadu?

U Španjolskoj se pravna zaštita u slučajevima povrede ljudskih prava može ostvariti pred građanskim, kaznenim, upravnim i radnim sudovima.

Zakonom o parničnom postupku (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) utvrđuju se obveza osiguravanja određenih prava, zakonska prava i okolnosti, sigurnosne mjere i sve ostale vrste zaštite koje su izričito predviđene zakonom i mogu utjecati na tu vrstu povrede.

Zakonom o kaznenom postupku (*Ley de Enjuiciamiento Criminal*) utvrđeni su pravosudni mehanizmi i pravni lijekovi koji se mogu upotrebljavati u kaznenom postupku. Kaznenim zakonikom (*Código Penal*) posebno je predviđena kaznena odgovornost pravnih osoba (članak 31.a i dalje) te se u njemu utvrđuju različita kaznena djela koja mogu uključivati povrede ljudskih prava koje je počinilo poduzeće, kao što su kaznena djela protiv prava radnika ili protiv javnog zdravlja, kaznena djela protiv okoliša, financiranje terorizma itd.

Kad je riječ o upravnim mjerama, Zakonom 39/2015 od 1. listopada 2015. o općem upravnom postupku koji se primjenjuje na javnu upravu te Zakonom 40/2015 od 1. listopada 2015. o pravnom sustavu koji se primjenjuje na javni sektor utvrđuju se opća pravila u pogledu disciplinskih postupaka i odgovornosti države za postupke tijela javne uprave. Ta se pravila primjenjuju u okviru posebnih zakona o povredama koje su počinila poduzeća (na primjer, Zakon 26/2007 od 23. listopada 2007. o odgovornosti za zaštitu okoliša). U sudskim postupcima primjenjuju se pravni lijekovi utvrđeni Zakonom 29/1998 od 13. srpnja 1998. o sudskom nadzoru upravnih odluka.

U području radnog prava Zakonom 36/2011 od 10. listopada 2011. kojim se uređuju radni sudovi utvrđen je sudski postupak koji se primjenjuje na slučajeve u kojima radnik ili sindikat tvrdi da je došlo do povrede prava na slobodu udruživanja, prava na štrajk ili drugih temeljnih prava i javnih sloboda, uključujući zabranu diskriminirajućeg postupanja i uznemiravanja.

U okviru španjolskog postupovnog prava utvrđena su sredstva pravne zaštite radi dobivanja naknade u slučajevima u kojima su postupci korporacije doveli do povrede ljudskih prava. Člankom 116. Zakona o kaznenom postupku i člankom 116. Kaznenog zakonika predviđeno je da osoba koja je kazneno odgovorna za kazneno djelo snosi i građanskopravnu odgovornost za kazneno djelo ako je tim djelom prouzročena šteta ili ozljeda. Kad je riječ o pravnim osobama, njihova kaznena odgovornost podrazumijeva građanskopravnu odgovornost u skladu s utvrđenim odredbama koju snose skupno i pojedinačno s fizičkim osobama osuđenima za ista kaznena djela.

2. Postoje li posebna pravila za teške povrede ljudskih prava? Primjenjuju li se ta pravila na kaznena djela protiv okoliša ili ozbiljno izrabljivanje radne snage?

Da, španjolskim Kaznenim zakonikom utvrđene su povrede ljudskih prava koje čine kaznena djela.

U području zaštite okoliša Kazneni zakonik sadržava odjeljak o „kaznenim djelima povezanim s uporabom zemljišta i urbanističkim planiranjem te zaštitom povijesne baštine i okoliša“. Tim su odjeljkom kriminalizirane razne vrste postupanja: gradnja u zelenim zonama ili područjima od ekološkog interesa (članak 319.), emisije i prijevoz otpada, ispuštanje, buka, djelatnosti u rudnicima i kamenolomima itd., koje mogu prouzročiti znatnu štetu za kvalitetu zraka, tla ili vode ili za životinje ili biljke (članak 325. i dalje). Ta su djela kažnjiva zatvorskom kaznom, novčanom kaznom ili zabranom obavljanja određenih zanimanja ili javnih dužnosti. Kaznenim zakonikom sudovima daje se i ovlast da na trošak počinitelja nalože donošenje mjera potrebnih za obnovu ekološke ravnoteže narušene djelom, kao i svih drugih sigurnosnih mjera potrebnih za zaštitu imovine zaštićene prethodno navedenim odjeljkom (članak 339.).

Kaznena djela protiv radnika uređena su glavom XV. knjige II. Kaznenog zakonika (članci od 311. do 318. Kaznenog zakonika). Sljedeća djela kažnjiva su novčanom ili zatvorskom kaznom: nametanje uvjeta rada ili oblika socijalnog osiguranja kojima se narušavaju, povlače ili ograničavaju prava radnika kako su priznata zakonskim odredbama, kolektivnim ugovorima ili pojedinačnim ugovorima (članak 311.); istodobno zapošljavanje više radnika bez njihova prijavljivanja u odgovarajući sustav socijalnog osiguranja ili bez pribavljanja odgovarajuće radne dozvole (članak 311.) ili zapošljavanje državljana trećih zemalja ili djece bez radne dozvole (članak 311.a); nezakonita trgovina radnom snagom ili zapošljavanje uz obmanjujuće ili lažne navode (članak 312.); dovođenje u zabludu čiji je rezultat simulacija ugovora o radu kako bi se osoba potaknula na iseljavanje (članak 313.); ozbiljna diskriminacija u zapošljavanju u javnom ili privatnom sektoru bilo koje osobe na temelju njezine ideologije, vjere ili uvjerenja, etničke pripadnosti, rase ili nacionalnog podrijetla, spola, spolne orijentacije, obiteljskih okolnosti, bolesti ili invaliditeta, statusa pravnog zastupnika ili sindikalnog predstavnika, odnosa s drugim radnicima u poduzeću ili uporabe bilo kojeg službenog jezika u Španjolskoj (članak 314.); ograničenje slobode udruživanja i prava na štrajk (članak 315.); nepoštovanje standarda sprječavanja rizika na radnom mjestu, ugrožavanje života, zdravlja ili tjelesnog integriteta radnika (članak 316.).

Ako je kazneno djelo počinila pravna osoba, kazna se odnosi na direktore ili osobe odgovorne za pružanje usluge te na one osobe koje su bile upoznate s kaznenim djelom i mogle su poduzeti korektivne mjere, ali to nisu učinile.

3. Žrtva sam povrede ljudskih prava zbog aktivnosti europske transnacionalne korporacije koja je počinjena izvan Europske unije. Imam li pristup sudovima u vašoj zemlji ako nisam građanin EU-a ili ne živim u EU-u? Koji su uvjeti za traženje pravne zaštite zbog povrede mojih prava? Gdje mogu pronaći više informacija?

Organski zakon 6/1985 od 1. srpnja 1985. o pravosuđu sadržava pravila kojima se određuje potrebna veza između određene radnje i Španjolske radi utvrđivanja nadležnosti španjolskih sudova.

U građanskim i trgovačkim stvarima navedenim je zakonom predviđeno da su španjolski sudovi nadležni za odlučivanje o svim zahtjevima podnesenima na španjolskom državnom području u skladu s odredbama međunarodnih ugovora i konvencija kojih je Španjolska ugovorna strana, propisa Europske unije i španjolskog prava (članak 21.). Ako podnositelj zahtjeva ne živi u Španjolskoj, španjolski sudovi nadležni su u sljedećim slučajevima (članak 22. i dalje):

u pitanjima ugovornih obveza, ako je obveza na koju se zahtjev odnosi ispunjena ili mora biti ispunjena u Španjolskoj

u pitanjima izvanugovornih obveza, ako se štetna radnja dogodila na španjolskom državnom području

u zahtjevima koji se odnose na aktivnost poslovne podružnice, agencije ili ustanove koja se nalazi na španjolskom državnom području

u pitanjima koja se odnose na potrošačke ugovore, potrošači mogu podnijeti zahtjev u Španjolskoj ako se njihovo mjesto uobičajenog boravišta ili ono druge stranke nalazi na španjolskom državnom području. Druga stranka može podnijeti zahtjev u Španjolskoj samo ako se mjesto uobičajenog boravišta potrošača nalazi na španjolskom državnom području.

U kaznenom pravu sudovi mogu odlučivati u predmetima koji se odnose na kaznena djela i prekršaje počinjene na španjolskom državnom području ili na španjolskim brodovima ili zrakoplovima, ne dovodeći u pitanje odredbe međunarodnih ugovora kojih je Španjolska ugovorna strana. Španjolski sudovi

nadležni su i za kaznena djela počinjena izvan državnog područja ako su osobe koje snose kaznenu odgovornost španjolski državljani ili državljani trećih zemalja koji su španjolsko državljanstvo stekli nakon počinjenja kaznenog djela, podložno određenim zahtjevima (članak 23.).

U pitanjima radnog prava španjolski sudovi nadležni su u sljedećim slučajevima (članak 25.):

1. u području prava i obveza koji proizlaze iz ugovora o radu, ako su usluge pružene u Španjolskoj ili je ugovor potpisan na španjolskom državnom području; ako podnositelj zahtjeva ima prebivalište u Španjolskoj ili ima agenciju, podružnicu, predstavništvo ili bilo koju drugu vrstu zastupstva u Španjolskoj; ako su radnik i poslodavac španjolski državljani bez obzira na to gdje su pružene usluge ili je potpisan ugovor; u slučaju ugovora o radu na brodovima ako ugovor proizlazi iz ponude koju je španjolski radnik primio u Španjolskoj
2. u području nadzora poštovanja zakona u kolektivnim ugovorima o radu potpisanim u Španjolskoj te zahtjeva koji proizlaze iz kolektivnih radnih sporova koji se odvijaju na španjolskom državnom području
3. u zahtjevima u području socijalne sigurnosti podnesenima protiv španjolskih subjekata ili subjekata koji imaju sjedište, agenciju, predstavništvo ili bilo koju drugu vrstu zastupstva u Španjolskoj.

4. Mogu li pučki pravobranitelji, tijela za ravnopravnost ili nacionalne institucije za ljudska prava pružiti potporu žrtvama povreda ljudskih prava koje su počinile europske transnacionalne korporacije izvan Europske unije? Mogu li ta tijela istražiti moj predmet ako nisam građanin EU-a ili ne živim u EU-u? Postoje li u vašoj zemlji druge javne službe (kao što je inspektorat rada ili inspektorat za zaštitu okoliša) koje mogu istražiti moj predmet? Gdje mogu pronaći informacije o svojim pravima?

U Španjolskoj je pučki pravobranitelj (*Defensor del Pueblo*) Ured visokog predstavnika španjolskog parlamenta (*Alto Comisionado de las Cortes Generales*) koji je odgovoran za obranu temeljnih prava i javnih sloboda građana nadziranjem aktivnosti tijela španjolske javne uprave.

Svaki građanin može od pučkog pravobranitelja (besplatno) zatražiti da poduzme mjere za istragu bilo kojeg navodnog nepravilnog postupanja tijela španjolske javne uprave ili njihovih predstavnika. Pučki pravobranitelj može i intervenirati na vlastitu inicijativu u predmetima s kojima je upoznat, čak i ako nije podnesena nikakva pritužba. Međutim, njegovim ovlastima nisu obuhvaćene aktivnosti multinacionalnih korporacija izvan Europske unije.

Pučki pravobranitelj izvješćuje španjolski parlament podnošenjem godišnjeg izvješća, a može i objavljivati posebna izvješća o pitanjima za koja smatra da su ozbiljna, hitna ili zavređuju posebnu pozornost.

Više informacija o tome možete pronaći [ovdje](#).

Za inspekciju rada u Španjolskoj odgovoran je Inspektorat rada i socijalne sigurnosti (*Inspección de Trabajo y Seguridad Social*), koji izvješćuje Ministarstvo rada, migracija i socijalne sigurnosti (*Ministerio de Trabajo, Migraciones y Seguridad Social*). Upravne ovlasti Inspektorata rada i socijalne sigurnosti omogućuju mu nadzor poštovanja radnog zakonodavstva i određivanje relevantnih odgovornosti, davanje savjeta te, prema potrebi, sudjelovanje u mirenju, posredovanju i arbitraži u pitanjima radnog prava.

Svaka osoba koja ima saznanja o radnjama koje bi mogle činiti povredu u pitanjima u nadležnosti Inspektorata rada (pitanja koja se odnose na radno pravo, zdravlje i sigurnost na radu, socijalnu sigurnost, zapošljavanje itd.) može se obratiti Inspektoratu. Pritužbe se mogu podnijeti osobno (pokrajinskim inspektoratima rada i socijalne sigurnosti), elektroničkim putem na internetskim stranicama Ministarstva rada, migracija i socijalne sigurnosti ili poštom.

Više informacija možete pronaći [ovdje](#).

Za inspekcije zaštite okoliša odgovorne su španjolske regionalne vlasti, koje poduzimaju mjere kad je potrebno kazniti postupanje kojim se povređuju propisi u tom području. Zakonom 26/2007 od 23. listopada 2007. o odgovornosti za zaštitu okoliša utvrđena je obveza subjekata koji se bave gospodarskim aktivnostima da uklone svaku štetu nanесenu okolišu. U slučajevima u kojima takva aktivnost čini kazneno djelo, primjenjuje se kazneno zakonodavstvo navedeno u odgovoru na pitanje br. 2. U takvim se slučajevima primjenjuju i prethodno navedena pravila u pogledu naknade i građanskopravne odgovornosti.

5. Određuje li vaša zemlja europskim transnacionalnim korporacijama obvezu uvođenja mehanizama za podnošenje pritužbi ili usluga mirenja za povrede koje su posljedica njihovih poslovnih aktivnosti? Primjenjuju li se te obveze i na povrede koje su počinjene izvan Europske unije? Tko je nadležan za praćenje tih aktivnosti u vašoj zemlji? Postoje li javna izvješća s informacijama o funkcioniranju sustava?

U španjolskom sustavu mirenja u građanskim i trgovačkim stvarima, opisanom u Zakonu 5/2012 od 6. srpnja 2012. o mirenju u građanskim i trgovačkim stvarima, ne mogu se rješavati takve vrste sporova jer područjem primjene tog zakona nisu obuhvaćeni sporovi u vezi s pravima kojima se ne može raspolagati (članak 2.).

U tom je pogledu relevantna Odluka Državnog tajništva za vanjske poslove od 1. rujna 2017. o objavi Nacionalnog akcijskog plana o poduzećima i ljudskim pravima (objavljen u Službenom listu Kraljevine Španjolske 14. rujna 2017.). U Planu se raspravlja o potrebi uspostave djelotvornih mjera za zaštitu ljudskih prava u poslovnom svijetu te reguliranja sudskih, izvansudskih i upravnih mehanizama za pružanje pravne zaštite u slučaju povrede tih prava.

6. Imam li posebna prava ako sam ranjiva žrtva koja traži zaštitu zbog povrede ljudskih prava koju je počinilo poduzeće? Imam li pristup pravnoj pomoći i pod kojim uvjetima? Koje će troškove pravna pomoć pokriti? Imam li pristup pravnoj pomoći pod istim uvjetima ako nisam građanin EU-a ili ne živim u EU-u?

Člankom 119. španjolskog Ustava priznaje se pravo na pravnu pomoć kad je to predviđeno zakonom te u svim slučajevima u kojima podnositelj zahtjeva može dokazati da nema dovoljno sredstava za poduzimanje pravnih radnji. To se ustavno pravo provodi Zakonom 1/1996 od 10. siječnja 1996. o besplatnoj pravnoj pomoći. Žrtve povreda ljudskih prava koje su počinila poduzeća mogu dobiti pravnu pomoć pod uvjetom da njihova financijska sredstva ne prelaze prag utvrđen u Zakonu 1/1996. Taj je prag podignut 2015. nakon izmjene Zakona 1/1996. Njime se u obzir uzimaju i određene osobne okolnosti podnositelja zahtjeva kao što su obiteljske odgovornosti s ciljem povećanja potencijalnog broja korisnika pravne pomoći. Takva pomoć uključuje pravnu obranu koju pružaju profesionalni pravni zastupnici, pravnu pomoć i informacije iz bilo kojeg dostupnog izvansudskog izvora.

Zakonom 1/1996 uređuje se i dodjela besplatne pravne pomoći u prekograničnim sudskim postupcima. Pravnu pomoć mogu dobiti fizičke osobe koje su građani Europske unije ili državljani trećih zemalja sa zakonitim boravištem u državi članici EU-a.

Pomoć se dodjeljuje samo u građanskim ili trgovačkim sporovima te u izvansudskim postupcima u građanskim ili trgovačkim sporovima kad su stranke zakonom obvezane pokrenuti postupak ili kad predmetni sud odluči pokrenuti takav postupak.

Posljednji put ažurirano: 29/06/2022

Verziju ove stranice na nacionalnom jeziku održava odgovarajuća država članica. Prijevod je napravila služba Europske komisije. Moguće promjene u originalu koje su unijela nadležna nacionalna tijela možda još nisu vidljive u drugim jezičnim verzijama. Europska komisija ne preuzima nikakvu odgovornost za informacije ili podatke sadržane ili navedene u ovom dokumentu. Pogledajte pravnu obavijest kako biste vidjeli propise o autorskim pravima države članice odgovorne za ovu stranicu.